

ZLOČIN I KAZNA- FJODOR MIHAJLOVIĆ DOSTOJEVSKI

FORMA	<p>1) <u>REALISTIČKI ROMAN</u>: prati se sudbina jednog junaka u dužem vremenskom periodu, sudbina lika je opisana kontinuirano, koristi se najviše tehnika pripovijedanja, pripovijedanje potpomaže pripovjedač, koji je najčešće u 3. licu i sveznajući, teme se biraju iz svakodnevnog života, ističe, ali ne oponaša svakidašnji život, mašta i san pripadaju samo pojedincu i svijesti pojedinca, prikazuje se objektivno zbivanje, govorи se o unutarnjem svijetu koji je u sukobu s vanjskim zahtjevima, sklon je tragičnosti koja se ne dogada u jakom sukobu velikih ličnosti, ni u suprotnosti htijenja, vlada kronotop/tih protjecanje vremena i tih propadanje (Solar/Teorija književnosti). Novost je da je u romanu Zločin i kazna vrijeme radnje suženo i po kriteriju vremena radnje pisac odstupa od realističkog koncepta. Radnja traje devet dana što znači da ga se smatra modernim romanom.</p> <p>2) <u>ROMAN LIKA</u>: u središtu je jedan junak/antijunak, njegov misaoni svijet</p> <p>3) <u>SOCIJALNO/DRUŠTVENI ROMAN</u>: ovo je roman o socijalnoj nejednakosti, bijedi, ponizjenju i uvredama, ovdje ljepota zamire i na njeno mjesto dolazi samo briga kako preživjeti, ovdje se ljubav prodaje. Ipak može li se reći da je ovaj roman NEGACIJSKI ili AFIRMATIVAN? PITAM VAS JA!</p> <p>4) <u>PSIHOLOŠKI ROMAN</u>: prati se psihološki svijet ovog junaka, on je prvi moderni lik s elementima psihotičnog stanja, anksiozna, s prisilnim idejama, povučen, dekoncentriran u komunikaciji s ljudima, nesklon druženju</p> <p>5) <u>KRIMINALISTIČKI ROMAN</u>: ubojica je poznat pa je ovaj roman izašao iz okvira isključivo kriminalističkog romana i proširen mu je tematski sklop. Kriminalistički motivi poslužili su samo da se roman usmjeri na idejni i psihološki sloj</p> <p>6) <u>DONEKLE MODERNISTIČKI ROMAN</u>: U ovom romanu vide se tragovi modernog romana: praćenje tijeka svijesti (rastrzane misli, oko teme ubojstva), kopkanje po ljudskoj psihi, halucinantne vizije (zamišlja da netko tuče gazdaricu), raskidana slika svijeta, egzistencijalna osamljenost, nazočnost unutarnjeg monologa (ovaj postupak daje vrijeme radnje koje je unutarnje, pisac više stranica piše o njegovom stanju, a realno vrijeme skraćuje na manje stranica), nazočnost asocijativnosti, itd.</p> <p>7) <u>ROMAN IDEJE</u>: stvara se ideja ubiti radi višega dobra</p> <p>8) <u>FILOZOFSKI ROMAN</u>: smisao života, pravda/nepravda, dobro/zlo, ljudskost/nečovječnost</p>
PARADIGMA:	Visoki stadij ili psihološki stadij ruskog realizma/odaljavanje od realističke forme/produbljivanje i psihologiziranje što pripomaže novi pripovjedački postupci/unutarnji monolozi ali svjesnoga stanja
PITANJE FABULE I PRIPOVJEDAČA	<p>1) Roman u kojem je fabula u drugom planu, radnja se može prepričati u jednoj rečenici, stavljeno je težište na protagonista (Rodiona Raskolnjikova)</p> <p>2) Pisac je roman napisao u 3 licu, objektivan pripovjedač, distanciran, uživa autoritet „povjesničara“ V. Biti.</p> <p>3) Status pripovjedača je sljedeći: socijalno i društveno je osviješten, minucioznih zapažanja, sklon iznošenju filozofsko/psiholoških zapažanja</p> <p>4) Struktura je simetrična, koncentrirana najprije na zločin kao simbol «bolesti» i raskidane slike svijeta</p>
DRŽAVA	1) ruska književnost
LOKALIZACIJA PARADIGME	1) svjetski realizam, visoki stadij ruskoga realizma, druga polovina 19. stoljeća
TEMA	položaj maloga čovjeka u društvu

SREDIŠNJI MOTIV: OBIČNI/NEOBIČNI LJUDI	<p>u Raskolnikovljevoj glavi je ideja o «velikom čovjeku» (Nietzscheova nadčovjeka) te kako se razvija ta ideja i kako Raskolnikov razbija okvir koji stoji između uobičajenih društvenih i moralnih pravila i te ideje (ostvarenje većeg dobra za veliki broj ljudi). Kako Raskoljinikov opravdava svoje prekoračenje i kaje li se nakon učinjenoga prekoračenja. R. sebe iskušava može li prijeći granicu, želi ubiti babu u svrhu nekog višeg dobra, novac bi podijelio, zadržao bi nešto za svoj studij, a ostalo bi dao u humanitarne svrhe. Smatra da čovjek ne smije iznevjeriti svoju ideju pogotovo ako bi to pomoglo promijeni svijeta i zato je dužnost toga eliminirati sve što smeta na tom putu (primjeri su mu Muhamed i Napoleon)</p> <ul style="list-style-type: none"> • „<u>obični</u>“ ljudi predstavljaju submisivne elemente (konzervativnost, pristojnost, poslušnost i glupost), submisivne spadaju: Sonja, Lizaveta, Dunja i Marmeladov • „<u>neobični</u>“ predstavljaju agresivne elemente, odnosno inteligenciju, naprednost i inovativnost: Svidrigajlov, Lužin i lihvarica Aljona
STIL	<p>PARADOKS: Raskolnikov ubija, ali on je čovjek s visokim stupnjem savjesti, to ima veze s razinom njegove osviještenosti, preuzima odgovornost za svoje postupke</p> <p>PORTRETIRANJE AMBIJENTA: interijer i eksterijer predstavljeni u potankostima, ali ipak ne opširno/postupak funkcionalnosti</p> <p>SOCIJALNO: jasne slike R. neimaštine i bijede, prikaz sredine, bijedne sobe bez topline, reducirani prostor, sluškinja donosi bijedu juhu koja podsjeća na splaćinu</p> <p>ANALEPSE: prošlost/nazočnost flashbacka (sjećanje na zlostavljanje kobile/modreni postupak, pripovjedač evocira sjećanje u svrhu upotpunjavanja slike)</p> <p>PROLEPSE: priziva se dogadaj koji će se dogoditi nakon sadašnjeg dogadaj/budućnost</p> <p>ANAKRONIJA: višekratno se priča o jednom dogadaju</p>
KARAKTERIZACIJA	<p>GLAVNI LIK:</p> <p>RASKOLJNIKOV: dualna čovjek-raskoljen čovjek (unutarnji sukob-razum); sebi dodjeljuje status „<u>neobična</u>“ čovjeka, submisivan (podređen), čovjek trpi-agresivan, čovjek agresivno reagira, <u>student</u>, <u>ali i pisac</u> (piše članak o običnim i neobičnim ljudima), <u>dolazi iz provincije u grad</u> (motiv selo-grad se ne pokreće), <u>obrazovan je, osjetljiv</u> (shvaća život ozbiljno, svjestan je svoje situacije i neimaštine, reagira na svaki podražaj) ili <u>hipersenzibilan</u> (istančan osjećaj za prepozнатi žrtvu, nepravdu), <u>pametan</u> (ulazi u vrlo ozbiljne dvojbe koje ga dovode do ludila, ne može naći odgovore, pita se postoji li Bog i vidi li ljudsku bijedu), <u>čovjek obuzet unutarnjim životom</u> (osjeća se poniženo i uvrijedeno), <u>problemske pitanja o kojima razmišlja</u> (razmišlja treba li ubiti babu lihvaricu i spasiti sestruru od ponižavajuće udaje, razmišlja o pravdi/nepravdi, istini/lažima pravu na život dostajan čovjeka uspoređuje Sonju i Dunju, obje su se žrtvovale), <u>psihopatološke misli</u> (ne može prestati misliti „o onome“, vidi izvanjske znakove koji mu potvrđuju da „to“ treba učiniti-sama ta prisilna ideja je kazna), <u>elementi egzistencijalne osamljenosti</u> (isključio se iz svijeta, nema osjećaj da ga okolina razumije u dekomunikaciji je s okolinom, osamljuje se i povlači u sebe upada u mizantropiju, izbjegava druženja, zapušta se fizički, nejasne su mu posljedice svojih činova, ali osvješćuje apsurd-tu se djelo približava novom tipu romana koji će se pojaviti tek u 20. stoljeću), <u>kriza identiteta, sjećanja</u> (sjeća se epizode s Mikolkom koji tuče kobilu, boji se za svoje mentalno zdravlje, ne može više ni instruirati učenike, izbjegava prijatelje), <u>razlozi koji ga navode na zločin</u> (načuo je studentski razgovor gdje netko spominje da babu treba ubiti, osjećaji nakon zločina, unutarnja borba, intelektualni razgovori, dileme, pobuna, unutarnja revolucija, „<u>sporedno lud</u>“, <u>moralan, pravedan i human</u>, svoj pothvat ubojstva shvaća kao svojevrstan ispit vlastite vrijednosti ne razmišlja o posljedicama nakon „položenog</p>

	<p>ispita. Za Raskoljnikova kažemo da je „<u>blijedi ubojica</u>“ ili „<u>sporedno lud</u>“, doživljavamo ga kao čovjeka visokog stupnja savjesti, premda je počinio zločin, njegova kazna počinje i prije nego što je počinio zločin, ubija svoje načelo čovječnosti, poslije ubojstva shvaća da je uš i da je niži od te babe koju je ubio, sam sebe kažnjava, vraća se u ljudsku zajednicu činom pokajanja na što ga navodi Sonja i ljubav, Sonja ga tjera da poljubi zemlju koju je oskrnavio, sam se predaje i odslužuje svoju kaznu u Sibiru, a Sonja ga prati na tom putu pokajanja. Kaje se premda pronalazimo izrjemkom izrečene tvrdnje da mu je žao zbog neuspjeha.</p> <p>VISOKO JE MORALAN: ima jak osjećaj etičkih vrijednosti pravde i istine</p> <p>VISOKO JE PRAVEDAN: ne pristaje na licemjerje i nepravdu u svijetu, ne miri se sa svijetom zbog toga</p> <p>VISOKO JE HUMAN: pomaže jadnjima od sebe (marmeladov). raskoljnikova sonja usmjerava prema duševnoj preobrazi te pomirbi sa svijetom i sobom.</p> <p>SPOREDNI LIKOVI:</p> <p>SONJA:</p> <p>a)intuitivna i inteligentna, osjećajna, požrtvovna, tip pokorne ruske žene, vjernica:„Pa što bih ja bez Boga“, po nalogu svoje pomajke postaje prostitutka, utjecaj na R. odvija se po religijskom ključu, blaže i naizgled pasivnije, Sonja Marmeladova posrnula je žena, ali i žena koja postaje glas Raskoljnikovlje savjesti. Ona isto «uskršava od mrtvih». Najavažnije je da Sonja nije od njega odustala tako da je njegova transformacija tekla prirodno</p> <p>RAZUMIHIN: Rakoljinikovljev prijatelj, dobrodošan, otvoren, iskren, voli Raskoljnikova, kasnije ženi Dunju.</p> <p>AVODTJA ROMANOVNA DUNJA: sestra, tip požrtvovne žene, želi se udati za <u>LUŽINA</u>, LUŽIN: vrijeđa R. ovaj vidi koliko je taj čovjek niska značaja,</p> <p>PORFIRIJ: istražitelj, cijeni Raskoljnikova, potiče ga da obrazlaže svoj članak, kruži oko svoje „žrtve“, tjera R. da pojmi kako sebe smatra „neobičnom“ osobom koji onda ima pravo ubiti za viši cilj. Raskoljnikovu «rastaču» osobnost osim Sonje i Porfirij. Raskoljnikov sam oko sebe plete mrežu, ali to potiče Porfirij, može se reći da je na Raskoljnikova djelovač imperativ njegovih psihičkih doživljavanja. Porfirij je samo potaknuo da se ovaj uhvati u svoju mrežu jer više nije mogao podnijeti svoj grijeh. Dobro poznaje Raskoljnikova pušta ga da se spasi, razumije ga, shvaća da ovaj ima jaku savjest, zna da će se ovaj sam predati.</p> <p>SVIDRIGAJLOV: razvratan, pokvaren, u egzistencijalnoj samoći, prazan, nesposoban se suočiti sa svojom prazninom, naizgled je ambivalentan, ohol, ciničan, egoističan, razuzdan i zloban, ali i inteligentan, duhovit, šaljivac, pa čak je znao biti i ljubazan, hirovitog raspoloženja, agresivni lik, nemilosrdni egoist, njegova se narav naročito može sagledati u odnosu na Dunju, iskoristava submisivne likove kako bi zadovoljio požudu, ne kaje za svoja nedjela i nema grižnju savjesti.</p>
ZNAČENJE NASLOVA	Simbolički naslova
SMISAO DJELA I PITANJA KOJA DJELO PROPITUJE	<ul style="list-style-type: none"> • Pitanje prava na dostojanstven život po mjeri čovjeka, • pitanje prava oduzimati nekome život, • pitanje nedostatka čudenja/pasivnosti kod čovjeka, • pitanje pomirenosti sa sudbinom, slika životarenja • pitanje kako se može opravdati prekoračenje, • pitanje kako opravdati nešto što se ne može opravdati, • pitanje savjesti i osjeća li R. intimno da nije upravu (uvjerava se da se ne kaje zbog ubojstva nego zbog neuspjeha), • problem siromaštva i ljudske bijede kako materijalne, tako i duhovne, • razršena slika svijeta, o odnosima u društvu, naravi pojedinaca društvenoj nejednakosti

	<ul style="list-style-type: none"> • socijalna/društvena, • filozofska, • obiteljska, • moralno/etička pitanja
GLAVNI POSTUPAK	ANALIZA-KRITICIZAM-OBJAŠNJAVANJE
IDEJA	Raskoljnikov unutarnji svijet je, kao odrednica realizma, u sukobu s vanjskim svjetom
PRIPOVJEDNE TEHNIKE	opisivanje, pripovijedanje, elementi tijeka svijati, introspekcija, retrospekcija, unutarnji monolog
PROBLEM PROSTORA:	Vanjski svijet opisan je kroz siromašni dio Petrograda. I najgora ljudska stanja prihvataju se kao normalna. Raskolnjikova soba je poput njegovih unutarnjih osjećaja. Prljava, skučena, mala, zaudara po bolesti. Sve je jadno i bijedno.
	<p>Roman je odjeknuo svjetskom kulturnom scenom kao primjer romana sa «stravičnim fotografijama». Dugo se vjerovalo da se roman razračunavao s nihilizmom poput onog koji se pojavljuje u romanu <i>Očevi i djeca</i> no to je netočna ocjena. Ovaj roman je otvorio mnoge teme i probleme koji su postali temom mnogih modernih pisaca Kafke, Camusa, Prousta.....Fabula daje romanu ono unutarnje jedinstvo zbivanja i karaktera i to zadržava čitateljevu pažnju. Raskoljnikov se sprema ubiti, ubija i ulazi u borbu sa sobom. Pritom vidimo raznolik spektar ove složene duše (psihološki svijet, moralno-etički, intelektualni aspekt, dvojbe itd.). Je li ovo roman koji je za čovjeka ili protiv njega. Raskoljnikov ispašta grijeha, vratio će se u ljudsku zajednicu. Iz cijeloga djela izvire piščev HUMANIZAM koji je za čovjeka, a ne protiv njega. Roman ne daje gotova rješenja, nego čitatelja «inficira» problemima, tjera na razmišljanje, opsjeda neodoljivošću svoje umjetnosti i uvijek ističe HUMANISTIČKE VRIJEDNOSTI. <u>Zna se da djelo koje rada intelektualnu aktivnost, uznemiruje svijest i vuče naprijed prema humanističkom idealu harmonije u međuljudskim odnosima možemo nazvati ODLIČNIM ROMANOM.</u></p>

Višnja Jukić, prof.